

Pri kočevskih ciganih

PREŠERNI KMEČKI DOMOVI. — ŠTIRIKILOMETERSKI KONFINI. — CIGANSKI ŠOTORI. — KOČEVSKI CIGANI DELAJO, HRVAŠKI PA — KRADEJO.

Ko sva potovala s prijateljem po kočevski deželici, sva dospela sredi toplega popoldneva v Koprivnik, ki leži v idilčni kotlinici 16 km južno-vzhodno od Kočevja. Koprivnik je sicer vas s trirazredno šolo in župnijo, a napravi s svojimi velikimi in čednimi stavbami na té utis prijaznega trga. Sploh imajo kočevske vasi, zlasti večje ob prometnih cestah, velike in snažne hiše, ki te gledajo z velikimi in številnimi okni nekako ponosno in kmečko bahato. Ali so se tako razčeperile z ameriškimi dolarji? Najbrže, zakaj Kočevarji bi ne zmogli z domačim zaslužkom tako prešernih stavb. — Zato pa vidiš tupatam poleg mogočnega poslopja kmečke hiše tudi razvaline in ruševine, ki pa kažejo še kot take, da so ostanki nekdanjega ponosnega kmečkega doma. Ali je imel njih zadnji lastnik premalo dolarjev, da bi dom vzdrževal še naprej, ali pa jih je imel preveč ter je vzel družino k sebi v tujino, prvotni dom pa prepustil propadu? Zakaj, tudi v tem je vzrok, da je število Kočevarjev padalo že pod Avstrijo konstantno in da tega padca tudi Jugoslavija ne bo mogla zadržati.

Pa pojdemo po oddihu in okrepčilu naprej iz Koprivnika proti Kočevju. Zakaj 16 km prevaliti še za dne do Kočevja ne bo baš lahko; ne sicer radi daljave, ampak radi kratkega časa, ki nama je bil še na razpolago.

Pot od Koprivnika do Kočevja ima poleg sicer ozke, a dokaj dobre ceste še to dobro posebnost, da ima točne mejnike. Razen kilometerskih konfinov je namreč točno na razdaljo vsakih štirih kilometrov ena vas in sicer: Lazi, Onek, Cvišlarje in potem Kočevje. Tako so nama pravili že v Koprivniku in sva se pozneje prepričala sama. Sploh sva opazila, da odgovarjajo ljudje na vprašanje o daljavi pota le redko v urah, ampak večinoma v kilometrih in čisto točno. Tako ocenjevanje pota je za tujca-popotnika mnogo boljše, nego ono na ure in bi ga bilo priporočiti tudi v naših krajih. Zlasti mladino bi naj navadili k temu!

Izprva se pot iz koprivniške dolinice polagoma dviguje med pašniki in bukovimi gozdovi, morda kakih 300 metrov. Pred Lazi pa se prevali v dolino Kočevja, s katero se ti odpre zopet poseben in zanimiv del kočevske deželice, katerega pa ne bom opisoval pri tej priliki, ker mi sicer kočevski cigani uidejo še preje, predno smo dospeli do njih.

Na skalnati rebri med Lazi in Onekom sva opazila dober streljaj od ceste par ciganskih šotorov. Pričakovala sva, da se bodo zdajci vsuli raztrgani in od solnca obžgani ciganci proti nama ter moledovali dinarjev in cigaret. A na najino veliko začudenje ni bilo nikogar. Sploh niso kazali šotori nikakega življenja in se ni niti kadilo iz njih. Nekam nezaupljivo sva se še parkrat ozrla, potem pa sva nadaljevala pot po zložno nagnjeni cesti, vsa zaverovana v od zahajajočega

solnca obžarjeno prirodno lepoto. Za dober četrt ure hoda pa naletiva za cestnim ovinkom v skalnati izdolbini cigane, ki so tolkli kamenje. Starejši in mlajši moški sta vrtala luknjo za razstrelbo. Ako bi ju videl kje drugje in ne med temi štirimi izrazitimi cigankami, ki so čepele na kupu kamenja z »macolo« v roki, pa bi jima človek ne prisodil, da sta cigana. Toliko sta že izgubila na svoji rasnosti. Tu začneva razgovor:

»Koliko je še do Kočevja?«
»Deset kilometrov, gospod.«
»Pa vi ste cigani, li ne?« se začudim.

»Pa da, cigani smo. A čemu se čudiš, gospod?«

»Zato, ker ste vi prvi cigani, kar sem jih kedaj videl na svetu, ki delate.« odgovorim prostodušno.

»E, pa kako bi živeli, če bi ne delali?«

»Tudi drugi živijo, a ne delajo.«
»Pa kako morejo živeti, če ne delajo?«

»Barantajo in kradejo, konje, kure, živež, obleko, sploh kar dobijo. Ravno te dni sem čital, da so ukradli na Štajerskem svinjo, v Prekmurju konja.«

»A, da, da! To so hrvaški cigani. Ti kradejo. Mi, mi ne krademo. Mi delamo: delamo pošteno, četudi težko. A hrvaški cigani, ti pa kradejo!«

»Vi ste Brajdiči?«
»E, pa mi nismo Brajdiči, gospod. Brajdiči, ti so Hrvati, Brajdiči kradejo. Mi pa smo Hudoroviči, pošteni cigani, ki delamo.«

Med pogovor so se vmešale seveda tudi ciganke, ki so odločno protestirale, da bi kradle. Zato so bile tem bolj ogorčene nad hrvaškimi cigani, ker spravljajo tudi poštene kočevske cigane ob dobro ime. Zvedela sva, da imajo sto kron od kubika natolčenega kamenja. Če so prav pridni in jim gre vse po sreči, napravijo dnevno vsi skupaj, 2 moška in 4 ženske, 3m³ ter zaslužijo torej 300 kron. Sijajen ta zaslužek res ni, tudi za cigana ne, če so povedali po pravici. Zato ni čuda, če je stari zaklel nad takim ničvrednim življenjem.

»Vi stanujete tam gori v onih šotorih?«

»Da, da, gospod.«

»Pa ni nikogar videti pri šotorih, da bi jih čuval?«

»Ni potreba čuvati. Deca je odšla na vas, a mi delamo.«

»A, če dojdejo hrvaški cigani in vam pokradejo?«

»E, pa ti ne pridejo sem. To je naš rajon. Drugi nimajo pravice tu, kakor mi. Hudoroviči.«

Ker se s prijateljem nisva mogla odkupiti moledujoči ciganki s cigaretami, sva ji dala po par dinarjev. Rekla je, da bo kupila za večerjo — mleka družini.

Po tem ciganskem »intermezu« sva nadaljevala pot proti kočevski prestolici.

Klopotec

Pridi po veliki maši v naše krasne vinorodne kraje, in ko se pelješ od Ormoža med našimi bajnimi Jeruzalemskimi goricami, te z vseh vrhov pozdravlja monotona, in vendar tako melodična pesem naših klopotcev.

Klopotec vabi tujca v naše gorice, javlja da je grozdje sladko. Otroci in veliki se vesele, ko zapoje svoj »klompa, klompa«, ki se razlega od vrha do vrha.

Ko izstopiš iz vlaka v Ljutomeru, te že pozdravlja klopotec in te vabi, da se potrujiš do njega, kjer leži pred teboj krasno Mursko polje.

Tvoje oko vidi Muro v srebrnem pasu, bogato žitorodno Prekmurje z neštevilnimi belimi cerkvami in starodavnimi gradi, celo Schöchel ako je jasen dan, in daleč kakor v megli Prekmursko hribovje. V vseh cerkvicah zazvoni »Ave Maria«; klopotec te zamočkal in »da

vživaš v miru ta veličastni moment, ki te globoko veže z našo krasno slovensko domovino.

In kakor bi klopotec priklical svojega gospodarja, že prihiti po klancu, in te pristrčno povabi na kupico slovitega muškatsilvanca. Povedal ti bo pri tej priliki v tvoji navdušenosti, da klopotec tudi nam domačinom globoko sega v srce; z veseljem ga poslušamo o lepih dnevih, ko je trsek poln zlatega grozdja, a sega nemilo v srce, ko veš, da je toča in neurje vse uničila. Tako zveni naš klopotec vsakemu drugače.

Kolikokrat sem sedela na klopci z zlato mamico, koliko et nam je pel naš klopotec. In še danes poje svojo enostavno pesem in vzbuja srečo in veselje, domotožje in ljubezen do naših krajev, bolj ko druga melodija. Saj, kjer ti poješ, je naša mila, lepa rodna zemlja, zibelka velikih mož.

Mariborski in dneoni drobiš

Iz ZKD v Mariboru.

Ker sta predsednik in tajnik do 1. septembra odsotna, bodo vsi med tem došli dopisi rešeni takoj po 1. sept., kar naj blagovolijo vzeti c. društva na znanje. — Tajnik. —

Razvanje pri Mariboru.

V torek je umrl, zadet od kapi, gosp. Grašič Peter, posestnik in prvi občinski svetovalec. Rajni je bil radi svojega mirljubnega značaja splošno priljubljen. Kot član občinskega odbora in prostovoljnega gasilnega društva v Razvanju, — slednjemu je bil tudi soustanovitelj — si je za občino pridobil znatnih zaslug. Naj bolni mož počiva v miru! —

Učiteljska vest.

V trajni pokoj je stopil šolski upravitelj v Sv. Ilju v Slov. goricah, Josip Burghardt.

Hiša pogrebnega društva v Krčevini.

Pogrebno društvo v Krčevini, ki ob stoji šele pet let, se je pod agilnim vodstvom predsednika g. Cerinška in blagajnika Gorjupa tako razvilo, da ima že preko 800 članov. Ker je poslovanje vedno večje, si je društvo sedaj kupilo lasten dom, in sicer hišo št. 92 pod gostilno »Pri treh ribnikih«, kjer bo od 1. septembra dalje stalno uradovalo. Obenem namerava tudi povečati ugodnosti, ki jih uživajo društveni člani. —

»Dom deložirancev«

v Melju se gradi nad meljskim kanalom, ki vodi v Dravo. Je zelo primitivna ogromna lopa brez sten. Edino »steno« bo tvoril plot vojašnice v Kraljeviča Marka ulici... Okoliški vrtnarji, ki s skrbjo gojijo velike komplekse vrtnih gred ob Dravi, so v velikih skrbih za svoje »plantaže« ter se ubijajo za načrtom, koliko paznikov bo treba nastaviti in pušk naročiti. — Dal bog, da bi to bile nepotrebne skrbi! Da pa je zasilna lopa, nazvana »dom deložirancev« brez sten, pa ima svoj »praktični« pomen kljub bližajoči se zimi, — da se deložiranci čimprej ogledajo za normalnimi stanovanji. — »Vsak po svoje«, je rekel cigan, ki je s svedrom kozo dril! —

Prva jesenska megla v Mariboru.

Prav pretresla je jutranje zgodnjake in prešinila z neprijetnimi jesenskimi čustvi. Tako gosta je bila še do 7. ure, da si videl sicer bleščečo solnčno oblo kot sivosrebrno zimsko solnce. Avtomobili so morali biti pri bellem dnevu razsvetljeni, a krog 5. zjutraj bi lahko meglo — rezal, kakor pravijo. — Nismo daleč več od praznika, o katerem pravijo, da »mala maša za sukno vpraša in lastovke od nas beže...«

Prilava proti kršitvi delovnega časa od strani trgovcev.

Pomočniški zbor trgovskega gremija v Mariboru je prijavil na pristojne oblasti 72 trgovcev, ki so kršili in še kršijo bansko naredbo o odpiranju in zapiranju trgovinskih in obrtnih obratovalnic. Pomočniški zbor upa, da bodo pristojne oblasti in trgovski gremij znali najti potrebne korake, da se v bodoče kršenje banske naredbe onemogoči, in tako odpravi umazana konkurenca, ki se je v Mariboru zelo razširila.

Plemenski sejem in premovanje pingavske govede v Ormožu.

Zveza selekcijskih društev za pingavsko govedo v Ormožu, v kateri so včlanjena društva v Središču, Ormožu, Sv. Lenartu in Sv. Marjeti, priredi s podporo banske uprave v Ljubljani dne 19. septembra ob 8. predpoldne na sejmišču v Ormožu premovanje rodovniške govede pingavske pasme za svoje člane. Istočasno s premovanjem bo tudi plemenski sejem za mlado živino v starosti 6 do 24 mesecev. Podrobne informacije na razpolago pri zvezi. —

Mariborčanka ponesrečila v Zagrebu.

V Zagrebu se je včeraj popoldne težko ponesrečila brezposelna natakarka Vera Kajnik iz Maribora. Na Savski cesti št. 105, so na dvorišču čistili z ognjem posode za bencin. Ker je bila v enem sodu še manjša količina bencina, je eksplodiral in je kos železa zadel Kajnikovo, ki je bila slučajno na dvorišču, ter ji zlomil nogo. Ponesrečenko so takoj odpeljali v bolnico. —

Darilo.

Gospod ravnatelj Maks Herman je daroval namesto venca za umlega gosp. prokurista Oskarja Fontano mariborskega reševalnemu oddelku znesek 200 Din. Pristrčna hvala! — Komanda. —

Svinjski sejem v Mariboru.

Na zadnjem svinjskem sejmu so bile cene sledeče: 7—9 tednov stari prašiči 180—250 Din, 3—4 mesece 300—350, 5—7 mesecev 450—500, 8—10 mesecev 650—850, 1 leto 900 Din, 1 kg žive teže 11—13, 1 kg mrtve teže 15—17 Din.

Državna trgovska akademija v Mariboru.

Vpisovanje učencev, ki so zavod že obiskovali, se bo vršilo 1., 2. in 3. septembra od 8.—12. ure zjutraj. Novo vstopajoči učenci v I. razred morajo vložiti do 31. avgusta prošnjo za sprejem (kolekovanje s kolekom za 25 Din). Prošnji je priložiti izpričevalo o nižjem tečajnem izpitu oziroma o završnem izpitu na meščanskih šolah ter krstni list, s katerim prosilec dokaže, da izpolni v tek. letu 14. do 17. leto starosti. Učenci in učenke meščanskih šol opravljajo dopolnilni izpit iz slovenščine, nemščine, narodne zgodovine z zemljepisom ter matematike v obsegu programa III. in IV. gimn. razreda. Učenci, ki so opravili završni izpit z odličnim in prav dobrim uspehom, opravljajo dopolnilni izpit le iz nemščine. Izpit se opravlja 4. in 5. septembra, vsakokrat ob 8. uri zjutraj in sicer prvi dan pismeno, drugi dan ustmeno. Učenci, ki žele opravljati popravljalni izpit, morajo vložiti na ravnateljstvo naslovljene prošnje kolekovanje s 5 Din, najkasneje do 25. avgusta. Prošnji je priložiti šolsko izpričevalo. Izpit se opravlja za I. letnik 26. in 27. avgusta, za II. letnik 28. in 29. avgusta in za III. in IV. letnik 30. avgusta in 1. septembra, vsakokrat ob 8. uri zjutraj. Začetek rednega pouka je 9. septembra ob 8. uri zjutraj.

Danes — sredo

kabaretni večer v Veliki kavarni

Trije karamboli.

Na križišču Tattenbachove in Veitrinske ulice, kjer se je odigralo že nebroj nenamernih nerednosti, ker se na tem križišču stekajo kar 4 ulice, se je 23letni kletar Stanislav Čoter zaletel s svojim dvokolesom v tovorni avto veleposestnikovega sina 23letnega Maksa Rojsa iz Sv. Ruperta v Slov. goricah. Čoter si je zlomil zadnje kolo in je ostal nepoškodovan. Po pričah je dokazano, da sta oba pravilno vozila. Poškodovanec se je z lastnikom avtomobila pobotal. — Od smeri Kralja Petra trga je zavozil 24letni učiteljščnik Tarkuš Rado v kleparskega pomočnika Konrada Vebra, ki je privozil iz Pobrežke ceste. Zlomil mu je prednje kolo. Četudi sta oba padla, sta ostala telesno nepoškodovana. — Stavbenik Ivan Živic mlajši je pripeljal iz Cvetlične ulice na Aleksandrovo cesto. Neki 17letni fant, ki je privozil na kolesu iz smeri kavarne »Jadrana«, je zadel v motociklista, ki je v lahkem tempu vozil in je s tem, da je pravčasno ustavil svoje motorno kolo, preprečil težjo nesrečo. — Pri vseh treh karambolih ni bilo telesnih poškodb. —

Trpinčenje živali.

Včeraj popoldne je 22-letni ključavničarski pomočnik Josip Žolgar vozil po strmini Frankopanove ulice z enim samim slabotnim konjem nad 1000 kg težak tvor premoga. Ubogo živinče se je kajpada omagalo, a surovi voznik se je brezsrčno poslužil gorjače ter jel pretepavati konja na tak način, da so se številni pasanti zgražali in je moral poklicani stražnik napraviti proti imenovanemu ovadbo. —

Današnja policijska kronika beleži 1 samo aretacijo radi suma goljufije, 14 prijav, i. s. 7 radi splošno prometnih nerednosti in 3 radi prenašanja vožnje avtomobilov ter 4 radi običajnih prestopkov. Policijski raport ima tudi 4 poročila o raznih dnevnih dogodkih. —